

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Antti Karisto: Toimintakertomus vuodelta 2009

antti.karisto@helsinki.fi

Seuraavassa raportoin toiminnastani sosiaaligerontologian professorina vuonna 2009. Professuuri, jota Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen liitto, Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta ja sen yhteiskuntapolitiikan laitos (vuoden 2010 alusta osa sosiaalitieteiden laitosta) vuosina 2007–2014 rahoittavat, on jatkoa viisivuotiskaudelle 2002–06, jolloin sitä rahoittivat Lahden kaupunki, Miina Sillanpään Säätiö, Vanhustyön keskusliitto ja Heinolan kaupunki.

Tässä raportissa kerron tutkimustoiminnasta, opetuksesta ja yhteiskunnallisesta toiminnasta. Raportti sisältää myös luettelon julkaisuistani ja pitämistäni esityksistä (pl. laitoksen opetusohjelmaan kuuluvat luennot).

Tutkimustoiminta

Pysyvä tutkimusympäristöni on *Ikihyvä Päijät-Häme* -hanke ja sen kolmea kohorttia koskeva kymmenvuotinen seurantatutkimus, jossa tutkitaan muun muassa terveyttä, terveyskäyttäytymistä, vanhenemisen kokemuksia ja elämäntyyliä. Vuonna 2009 hankkeessa valmistui edellisenä vuonna kerättyihin aineistoihin perustuva laaja raportti, johon kirjoitin useita lukuja. Ikihyvä-hanke palkittiin marraskuussa 2009 Lahden tiedepäivillä vuoden korkeakoulutekona.

Osallistun professori J.P. Roosin vetämään *GENTRANS*-projektiin, jossa tutkitaan peräkkäisten perhesukupolvien auttamis- ja tukisuhteita. Hankkeen peruseräraportti ilmestyi vuonna 2009 Kelan tutkimussarjassa.

Keväällä 2009 ilmestyi edellisenä syksynä kerättyihin aineistoihin perustuva Päijät-Hämeen hyvinvointibarometri. Yhdessä Ilkka Haapolan kanssa olin päävastuussa nyt kolmatta kertaa ilmestyneestä tutkimuksesta.

Vuoden julkaisusaldoni oli kaikkiaan 11 kirjoitusta.

Opetus

Vastaan Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksella vanhenemisen tutkimuksen opintokokonaisuudesta, johon kuuluu neljä opintojaksoa. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkintovaatimuksissa on lisäksi muutamia vanhenemisen tutkimukseen liittyviä opintojaksoja, joiden tenttejä otan vastaan. Pidän tutkimusseminaaria ikäaiheista pro gradu -tutkimusta tekeville ja tutkijaseminaaria alan jatkokoulutettaville.

Vanhenemisen tutkimuksen opetustarjonta palvelee paitsi oman laitoksen myös useiden muiden yliopistolaitosten opiskelijoita sekä avoimen yliopiston opiskelijoita. Syksyllä 2009 pidetylle vanhenemisen tutkimuksen johdantokurssille osallistui opiskelijoita 25 eri pääaineesta.

Vuonna 2009 yhteiskuntapolitiikan laitoksella ilmestyi peräti kolme ohjauksessani tehtyä väitöskirjaa, jotka kaikki olivat käynnistyneet vetämässäni tutkijaseminaarissa. Ne olivat:

Leena Vuorinen: *Ikääntyminen maalaishyllyssä* (väitöspäivä 7. 3. 2009)

Tuula Mikkola: *Sinusta kiinni – tutkimus puolisohoivan arjen toimijuuksista* (14. 3. 2009)

Anne Hartikainen: *Vapaaehtoiset vuodeosastolla. Etnografinen tutkimus vanhusten ja vapaaehtoisten kohtaamisesta* (12. 6. 2009)

Ikäaiheisten pro gradu -tutkielmien osuus laitoksen koko gradutuotannosta on kasvanut merkittäväksi ja tuottanut joitakin korkeatasoisia tutkimuksia. Sellainen oli Tiina Tapanilan Ikihyvä-aineistoon perustuva pro gradu -tutkielma *Lesken elämänpiiri*, joka ilmestyi syksyllä 2009 ja sai arvosanakseen laudaturin. Laitoksen pitkäaikaisena professorina osallistun jossain määrin myös muiden kuin vanhenemisen tutkimukseen liittyvien opinnäytetöiden ohjaukseen.

Syksyllä 2009 toimin esitarkastajana Elina K. Einiön väitöskirjassa *Determinants of Institutional Care at Older Ages in Finland* (Helsingin yliopiston sosiologian laitos, väitöspäivä 21.1.2010).

Yliopiston yhteiskunnallisen tehtävän mukainen toiminta

Huomattava osa yliopiston yhteiskunnalliseen tehtävään kuuluvasta toiminnastani on suuntautunut Lahteen ja Päijät-Hämeeseen. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian johtokunnassa (nykyisin varajäsenenä) olen yrittänyt vaikuttaa Palmenian lahtelaisten toimintojen vahvistumiseen. Olen toiminut myös Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus VERSOn ohjausryhmässä, Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimuksen ohjausryhmässä, Lahden kaupungin hyvinvointikertomusta valmistelleessa ryhmässä ja Lahdessa kesällä 2009 pidetyn Masters & Mentors -konferenssin suunnitteluryhmässä.

Lisäksi olen ollut vuoden 2009 aikana *Gerontologia*-lehden toimituksessa, Sosiaalilääketieteellisen aikakauslehden toimitusneuvostossa, Gaudeamuksen Palmenia-sarjan toimituskunnassa, Ikäinstituutin hallituksessa, Helsingin

diakonissalaitoksen diakoniatoimen johtokunnassa, Jyväskylän yliopiston koordinoiman valtakunnallisen *Ikääntyminen, hyvinvointi ja teknologia* -tutkijakoulun johtokunnassa, Kouvolan rautatiekulttuurihankkeen ohjausryhmässä, Pääkaupunkiseudun hyvinvointitutkimuksen ohjausryhmässä, Vanhustyön keskusliiton *Mielenmuutos*-hankkeen ohjausryhmässä, Valtion liikuntaneuvoston liikuntatutkimuksen arviointipanelissa sekä eräissä tilapäisissä työryhmissä.

Yliopiston yhteiskunnallisen tehtävän mukaiseen toimintaan kuuluu myös geronteknologinen *Tikusta asiaa* -tuotekehityshanke, jota olen ideoinut ja suunnitellut muun muassa Lappeenrannan teknillisen yliopiston, Palmenian ja Lahden muotoiluinstituutin asiantuntijoiden kanssa.

Yhtä lailla yhteiskunnalliseen toimintaan kuin tutkimustoimintaan liittyvät monet esitelmäni. Kaikkiaan pidin vuonna 2009 25 esitelmää, niistä puolet Lahden seudulla. Esityksistä (minulle ennätyselliset) kuusi pidettiin kansainvälisillä foorumeilla.

Julkaisut vuonna 2009:

Haapola, Ilkka & Karisto, Antti & Kuusinen-James, Kirsi (2009): Omavastuu ja yhteisvastuu – ensituloksia vuoden 2008 Päijät-Hämeen hyvinvointibarometrissa. Julkaisussa Simola, Jaana, toim.: Järjestöjen rooli kuntakentän rakennemuutoksissa. Päijät-Hämeen palvelurakennemuutos-projekti. Päijät-Hämeen liitto A 175, Lahti; 45–54.

Karisto, Antti & Haapola, Ilkka (2009): Kuntaliitoksella enemmän kannattajia kuin vastustajia Päijät-Hämeessä. *Etelä-Suomen Sanomat* 21.2.2009.

Karisto, Antti: Esipuhe. Julkaisussa Dahlström, Marja & Minkkinen, Sirkka: Loppukiri. Vaihtoehtoista asumista seniori-iässä. WSOY, Helsinki 2009; 11–12.

Karisto, Antti: Iäkkäiden ihmisten uskonnollinen viestintä. *Gerontologia* 23, 1, 37–40.

Sulander, Tommi & Karisto, Antti & Haarni, Ilka & Viljanen, Maria: Alkoholinkäytön ja hyvinvoinnin yhteyksiä. Alustavia tutkimustuloksia suurista ikäluokista. *Gerontologia* 23, 1, 23–29.

Haapola, Ilkka & Karisto, Antti & Kuusinen-James, Kirsi: Hyvinvoinnin ja palvelujen muutossuunnat. Päijät-Hämeen hyvinvointibarometrin 2008 tuloksia. Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verson julkaisu 4/2009, Lahti. 111 s.

Haapola, Ilkka & Karisto, Antti: Hyvinvointitutkimusta Päijät-Hämeessä. *Hyvinvointikatsaus* 20, 2009, 2: 34–37.

Antti Karisto: "Melkei ku koton ois, melkei". Teoksessa Helne, Tuula & Kalliomaa-Puha, Laura, toim.: *Filmi-Kela. Suomi-filmistä sosiaalipolitiikkaan*. Kela, Helsinki 2009, 104–112.

Antti Karisto: Iloista sosiologiaa ja metodologista anarkismia. Julkaisussa Sarvimäki, Anneli & Syrén, Ilkka, toim.: *Ikääntymistutkimus ja tutkimuksen lähtökohtia. Seminaariesityksiä 1.–2.12.2009*. Ikäinstituutti, Oraita 2/2009; 17–23.

Elina Haavio-Mannila & Karoliina Majamaa & Antti Tanskanen & Hans Hämäläinen & Antti Karisto & Anna Rotkirch & J P Roos: Sukupolvien ketju. Suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa. Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107, 2009. 265 s.

Ilkka Haapola, Mikael Fogelholm, Heikki Heinonen, Antti Karisto, Arja Kullaa, Tiina Mäkelä, Teija Niiranen, Olli Nummela, Elisa Pajunen, Anu Ritsilä, Marjaana Seppänen, Pasi Töyli, Antti Uutela, Raisa Valve ja Ilkka Väänänen: *Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimus, Peruseräraportti 2008*. Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän julkaisuja 70, 2009. 175 s.

Esitelmät vuonna 2009:

Antti Karisto: Neljän tyylin tutkimusta. Ikihyvä Päijät-Häme -hankkeen visiointipäivä, Pukkila 7.1.2009.

Antti Karisto: Hajahuomioita hyvinvoinnin tutkimuksesta. Sitran hyvinvointiryhmä, Helsinki 21.1.2009.

Antti Karisto: Mikä ihmeen kolmas ikä? Keravan seurakuntakeskuksen senioritiistai, Kerava 27.1.2009.

Antti Karisto: Puhe *Loppukiri. Vaihtoehtoista asumista seniori-iässä* -kirjan julkistamistilaisuus. Helsinki, 28.1.2009.

Antti Karisto: Kulttuuri kannattaa. TAIKA-hankkeen ("Taide kohtaamisalueena sektorirajat ylittävälle kulttuurisille innovaatioille") taidestartti, Pukkila, 30.1.2009.

Antti Karisto: The Pukkila-project – an attempt to use arts and culture for the benefit of the community and its old inhabitants. Pre-workshop Brainstorming Session of the seminar *Front Lining Innovations in Health & Social Services in Advanced Silver Society*, Hanamaki-onsen, Iwate, 28.2. 2009.

Antti Karisto: Innovative measures of health promotion: cultural participation enhancing health and well-being. Seminar *Front Lining Innovations in Health & Social Services in Advanced Silver Society*. Tohoku Fukushi University, Sendai, Japan, 3.3.2009.

Antti Karisto: Kolmas ikä ja mielenterveys. Suomen Mielenterveysseura koulutusseminaari Ikääntymisen uudet tuulet. Helsinki 9.3.2009.

Antti Karisto: Hiilenmusta huivi. Haastattelu ja esittely Esa Hassisen kanssa Lahden kirjamesseilla, 22. 3. 2009.

Antti Karisto & Kaisa Kautto-Koivula & Jarmo Lehtonen & Jussi Simpura: Sata lausetta hyvinvoinnista. SITRAn hyvinvointiryhmä, 21.4.2009.

Antti Karisto: Päijät-Hämeen hyvinvointibarometri 2008. Lahden kaupunginvaltuuston seminaari, Lahti 29. 4. 2009.

Ilkka Haapola, Antti Karisto ja Kirsi Kuusinen-James: Päijät-Hämeen hyvinvointibarometri 2008. Sosiaalialan osaamiskeskus Verson aamukahvit, 6. 5. 2009.

Antti Karisto: Importance of innovations in health promotion and elderly care. EU senior citizens as active users of gerontechnology innovations, Lahti, 28.5.2009

Antti Karisto: Päijät-Hämeen hyvinvointibarometri. Lahden kaupunki, hyvinvointikertomusryhmä 3. 6. 2009.

Antti Karisto: Tikusta asiaa. Lahden yliopistokeskuksen ”Hyvinvoinnin innovaatio-ohjelman” esittelytilaisuus Lahden kaupungintalolla, 5. 6. 2009.

Antti Karisto: The Finnish Baby Boomers – Images, Impressions and Research Findings. 19th IAGG World Congress of Gerontology and Geriatrics. Paris, 5–9. 7. 2009.

Antti Karisto: Sports and Urban Culture. Reflections from Lahti. Masters and Mentors. Meanings and Methods in Older Adults’ Sporting Activities, Lahti 10. 8.200 Workshop on Well-being and Innovation, Lahti, 12 August 2009.

Antti Karisto & Helinä Melkas: Innovative devices and measures for storing health information and preserving memories. Finnish–Japanese Workshop on Well-being and Innovation, Lappeenranta Technological University, Lahti School for Innovations, Lahti, 12. 8. 2009.

Antti Karisto: Iloista sosiologiaa, metodologista anarkismia. Palmenian hyvinvointitiimin tilaisuus, Lahti 27.8. 2009

Antti Karisto & Marjaana Seppänen: Kummilaitosyhteistyö puutarhanhoitona. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Kummilaitosyhteistyön verkottumisworkshop, Lahti 23.9.2009.

Antti Karisto: Salpausselkä – tuttu ja tuntematon. Lahden koulutoimen kulttuurikasvatusohjelma & Taika-hanke: Kulttuurimessut. Lahti 24.9.2009.

Antti Karisto: Palmenia – jazzillinen organisaatio. Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian 30-vuotisjuhla. Helsinki 28.9.2009.

Antti Karisto: Kalliolan Helsinki, toinen Helsinki. ”Ihmisistä hyvä tulee”, Kalliolan setlementti 90 vuotta. Helsinki 13.11.2009.

Antti Karisto: Hyvinvoinnin ja pärjäämisen mittaaminen. SosiaaliporrasRAI-hankkeen loppuseminaari, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, 24.11.2009.

Antti Karisto: Mikä ihmeen kolmas ikä? Wellamo-opisto, Ikäihmisten yliopiston luentosarja ”Elämän eliksiiriä, hyvinvointia 2000-luvun Suomessa”, Lahti 1.12.2009.